

<https://jrl.ui.ac.ir/?lang=en>

Journal of Researches in Linguistics

E-ISSN: 2322-3413

17(1), 179-197

Received: 23.02.2024 Accepted: 18.06.2024

Research Paper

A study of in-text citation functions in Persian research articles in the humanities

Abbas Zare-ee*

English Department, Faculty of Literature and Foreign Languages, University of Kashan, Kashan, Iran
abbaszarei72@yahoo.co.uk

Hosein Ghorbanpoor Arani

Department of Persian Language, University of Kashan, Kashan, Iran
ghorbanpoorarani@yahoo.com

Taherh Kasraie

Department of Persian Language, University of Kashan, Kashan, Iran
tara.socialworker@gmail.com

Abstract

A major problem which can lower the quality of academic research reports is inappropriate use of different in-text citation forms and functions. The aim of the present research was to investigate in-text citations in research articles in Persian and to classify their functions. Citations and their functions were studied within the text of research articles in the humanities. The methods were both quantitative and qualitative, including coding and counting of citations. The corpus included articles from journals indexed by the Iranian Ministry of Science, Research and Technology in four disciplines: Persian literature, religious studies, education, and psychology. Limiting random selection to articles published in the last decade, yielded 60 complete articles for final analysis of citations. Coding in-text citations based on the theoretical framework was done and validated by the researcher, a supervisor and a third expert coder with 98 percent agreement. The results showed that: 1) the most frequent use of in-text citations in the article was seen in religious studies; 2) integral nominal citations were the most frequent in the reviewed articles; 3) The main functions of in-text citations used by the authors were referring to the main source and supporting the author's claim and functions like comparing author's findings with findings in the literature were not used commonly. Most in-text citations do not compare the author's findings with previous research findings (%93.6); and are located in the literature review and introduction sections indicating weaknesses in the discussion section. These results imply incomplete mastery of the standards of scientific discourse in the targeted domain.

Keywords: Academic writing, Citation, In-text citation, Research writing, Scientific Discourse

Introduction

In academic writing, citations are essential parts of research writing. References and citations are extremely important for improving the quality of research reports and their characteristics, forms, and functions can be researched in different parts in the structure of a scientific article (Zhang, 2022). Therefore, one of the important research traditions in the field of writing, especially academic writing, is the discussion and examination of citations and their functions. Pointing to evidence in the research literature, researchers assume a collective nature for scientific writing and research articles believe that no research work stands alone. Every article is enclosed in the circle of thematic texts before it, and citation and referencing has become an important criterion in the evaluation of articles. It is generally assumed that if an article has appropriate references and has been cited a lot, it is of high quality (Sims & McGhee, 2003). Picking from texts, blind copying and pasting, not mentioning the source, excessively using in-text citations, not referring to correct sources, wrongly referring to sources, using sources incorrectly, and problems of this kind are problems that hinder high

*Corresponding author

quality research writing and in order to improve novice writers' research writing, there is a need for investigation and training in this area. Another obvious problem is the lack of familiarity of novice researchers with the diverse and advanced functions of citations in scientific texts and, resulting in their incorrect use. Based on the research background, one main problem in using references in scientific texts may be the limited use of their varied functions. In the present study, the quantity and quality of citations and the diversity of their functions within the text of research articles in the fields of humanities were studied using text analysis. Specifically, the research focused on finding answers to the following questions: 1) what is the frequency of using various in-text citations functions in Persian humanities articles and which are used more by Iranian authors? 2) What are the disciplinary variations in in-text citations in articles from different fields of humanities?

Materials and Methods

The research method used in this study included both quantitative lexical frequency analysis and qualitative text analysis and coding. In the qualitative part, research articles were coded in terms of the form and function of in-text citations based on the models by Thomson and Tribble (2001) and Swales (1990) by three experts. In the quantitative phase frequencies of different citation forms and functions were studied. More precisely, the research method was a combination of qualitative text analysis and quantitative counting of linguistic markers. The reason for choosing three people for coding was to increase the possibility of comparing qualitative data analysis and determining the coefficient of agreement in coding. In the quantitative section, for each of the classifications, frequency and percentage were calculated with respect to the average number of total words in different categories.

The corpus was academic writing in Persian and the research articles were randomly selected from refereed and indexed publications in recent years in the four fields of Persian literature, religious studies, education and psychology. After selecting the articles and ensuring that there was no significant difference in the average number of words of the selected articles in the desired fields, coding was done by the researchers based on the agreed codebook. Then the resulting data were entered into SPSS and frequency tables were extracted and analyzed. The manual coding of the functions of in-text citations included Swales' (1990) integral and non-integral categories and Thomson and Tribble's (2001) seven categories. For each discipline, a separate category frequency was extracted for later inferential analysis.

Discussion of Results and Conclusions

The analysis revealed that in the targeted Persian academic corpus, which includes the texts of 60 research articles published in reputable journals, articles in religious studies had the highest percentage of in-text citations. A notable majority of existing citations were in full integral form, within the syntactic structure of sentences in nominal form. Non-integral citations outside the syntactic structures of the text sentence were very few and citations with reporting verbs within the sentence were rare. The authors of the academic corpus under study used in-text citations mainly to attribute the idea to its source and to strengthen the idea presented in different parts of the article. The use of in-text citations to communicate between sources and to compare findings with the literature was neglected. One possible interpretation of these findings is that most articles do not include a strong discussion and conclusion section, because the use of in-text references to compare the reported findings with the literature had a very low frequency. The teaching of academic writing needs special attention to these genre parts in the structure of research reports.

مقاله پژوهشی

بررسی پراکندگی و کارکرد ارجاعات درون متنی در مقالات چاپ شده به زبان فارسی در علوم انسانی

*عباس زارعی

**حسین قربانپور آرانی

***ظاهره کسرائی

چکیده

موضوع پژوهش حاضر بررسی ارجاعات درون متنی در مقالات علمی به زبان فارسی و طبقه بندی کارکردهای آنها و معرفی شیوه‌های صحیح استفاده از ارجاعات درون متنی است. در این پژوهش به طور خاص کیفیت ارجاعات و کارکرد آنها در درون متن مقالات علمی پژوهشی رشته های علوم انسانی مورد مطالعه قرار گرفت. روش مطالعه تلفیقی و شامل کدگذاری کیفی ارجاعات و بررسی کمی آنها بود. پیکره‌ی زبانی مورد مطالعه شامل مقالات نشریات علمی پژوهشی چهار رشته‌ی ادبیات فارسی، علوم دینی، علوم تربیتی و روانشناسی بود که به شیوه تصادفی انتخاب شد و حجم نهایی پیکره شامل ۶۰ مقاله کامل از مجلات مندرج در فهرست نشریات معتبر وزارت علوم بود. کدگذاری ارجاعات مورد استفاده در مقالات بر اساس چارچوب نظری توسط پژوهشگران متخصص این حوزه انجام گرفت. داده‌های استخراج شده وارد برنامه نرم‌افزاری SPSS شده و جداول فراوانی برای بررسی کمی شکل و کارکرد ارجاعات و آمار استنباطی برای بررسی تفاوت‌های بین رشته‌ای بکار گرفته شد. نتایج نشان داد که: ۱- بیشترین فراوانی استفاده از ارجاعات مربوط به رشته‌های علوم دینی است. ۲- ارجاعات کامل اسمی دارای بیشترین فراوانی هستند. ۳- کارکرد ارجاع‌ها از نوع ارجاع ایده به مرجع اصلی، و تقویت ادعای نویسنده‌اند و از سایر کارکردها ارجاع مانند تعیین هویت با فعل گزارشی و مقایسه یافته‌های نویسنده با یافته‌های تحقیق دیگران کمتر بهره برده شده است. نتایج این تحقیق نکات ارزشمندی در راستای درک گفتمان علمی و تناسب کارکرد ارجاعات با بافت گفتمانی مقالات و نکات کلیدی قابل ملاحظه در تدوین مطالب و آموزش نگارش دانشگاهی دربر دارد.

کلیدواژه‌ها: مقالات علمی، استناد، ارجاع، مقاله نویسی، نگارش علمی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱- مقدمه

یکی از دلایل افت کیفیت مقالات علمی و عدم پذیرش بسیاری از آنها در مجلات با رتبه بالا، ضعف سواد نگارشی مؤلفان است و داشتن دانش یا توان انجام پژوهش تنها بخشی از مهارت‌های مورد نیاز جامعه دانشگاهی است. بخش مهم دیگر در جعبه ابزار دانشگاہیان موفق مهارت نوشتن به شیوه علمی است. نگارش علمی نگارشی نظام‌مند با ساختاری مشخص و ویژگی‌های منحصر به فرد است. برخی از مهم‌ترین ویژگی‌ها عبارتند از تخصص‌گرایی، هدفمندی موضوعی، توان استنادی، تفکر میان‌رشته‌ای، جامعیت و روزآمدی، صلاحیت و سوابق پدیدآورندگان، صحت نگارشی و ادبی، انسجام و یکدستی محتوایی و ساختاری، همخوانی با نظریه‌ها و روش‌های علمی و پژوهشی، ماهیت تعاملی، توان انگیزشی، ویژگی‌های فیزیکی و ظاهری، و استفاده صحیح از گفتمان و فراگفتمان علمی (منصوریان، ۱۳۹۳). از بین این ویژگی‌ها، خصوصیت گفتمانی ارجاع و استناد از اهمیت فوق‌العاده برخوردار است و بنابر این موضوع اصلی پژوهش حاضر است. ارجاع و استناد هم از نظر شکلی و هم از لحاظ کاربردی در بخش‌های مختلف ساختار یک مقاله علمی دارای ویژگی‌های خاص و قابل پژوهش است (Zhang, 2022).

استناد یک رویه کلیدی در جامعه علمی است و مباحث اخیر پیرامون آن ریشه در ماهیت بینامتنی و گفتگویی نوشتار دانشگاهی از نظر باختین^۱ (1981) دارد. در این گفتمان، متون جدید به متون قبلی حساسند و تا حدی شکل و محتوای متون آینده را نیز پیش‌بینی می‌کنند. نویسندگان خبره از نقل قول برای نوعی گفتگو با خوانندگان و منابع موجود استفاده می‌کنند و از این طریق جایگاه خود را در بین متخصصان رشته خود مشخص می‌کنند (Hyland, 1999 & 2013). پس یکی از مباحث بسیار مهم در حوزه نگارش و به‌ویژه نگارش دانشگاهی بحث و بررسی ارجاعات و کارکردهای آن است. ارجاعات از بخش‌های ضروری نوشته‌های تحقیقی هستند که گاهی در متن نوشته جای نمی‌گیرند و به اشاره‌ای مستقیم یا غیرمستقیم به آن‌ها در خارج از متن اصلی بسنده می‌شود. ارجاعات بکار رفته برای اعتبار بخشیدن به نوشتار تحقیقی به کار می‌روند و جلوه امانت‌داری نویسنده و پژوهشگرند. در همین راستا الگوهای ارجاع‌دهی بسیاری تدوین و نرم‌افزارهای سنجشگر میزان ارجاعات و افشاگر سرقت‌های تحقیقی و ادبی نیز تولید شده‌اند و شیوه‌های استنادی بسیاری به وجود آمده‌اند که برخی از پرکاربردترین آن‌ها شیوه ونکوور (Vancouver)، ای.پی.ای (APA)، شیکاگو (Chicago)، هاروارد (Harward)، ام.ال.ای (MLA) و شیوه نامه ایران هستند. همچنین در جهت آسان‌سازی ارجاع و ارجاع‌دهی، نرم‌افزارهای کنترل ارجاعی مانند اندنوت (Endnote)، پژوهیار، مندلی (Mendeley)، رف ورکس (Ref Works)، پروسایت (Pro cite) و بیب تکس (Bibtex) و غیره ساخته شده‌اند. برای کسانی هم که دسترسی به نرم‌افزارها ندارند، وبگاه‌های رایگان ارجاع‌دهی خودکار طراحی و ایجاد شده‌اند.

با توجه به ماهیت پیچیده و عملکرد گسترده ارجاع در متون علمی می‌توان استناد را فرایندی ذهنی و فرهنگی و در عین حال علمی و اجتماعی دانست (Garfield, 1996). فهرست منابع مورد استناد از مهم‌ترین اجزاء همه آثار تحقیقی و تألیفی است و مقاله علمی به تنهایی وجود ندارد بلکه ساخته و پرداخته متون موجود درباره آن موضوع است (عصاره، ۱۳۷۷). محققان با ارائه شواهد و دلایل متعدد در پیشینه پژوهش به سرشت جمعی مقالات علمی و پژوهشی درباره موضوع خود اشاره می‌کنند و در وادی علم و تحقیق هیچ اثری قائم به ذات نیست. هر مقاله در حلقه متون موضوعی پیش از خود محصور است و استناد و ارجاع‌دهی به معیار مهمی در ارزیابی مقالات تبدیل شده و فرض بر آن است که اگر مقاله‌ای ارجاعات مناسبی داشته باشد و زیاد به آن استناد شده باشد با کیفیت است (Sims & McGhee, 2003). هر جمله در مقاله که به بررسی متون در پیشینه تحقیقاتی می‌پردازد، با یک استناد پشتیبانی می‌شود و نیز هر داستان یا گزارشی که مبتنی بر تجربه‌های شخصی فرد نباشد و یا حداقل متکی بر بخشی از یک یا چند منبع باشد نیازمند ارجاع است (Garfield, 1996). همه قوانین حقوق مؤلف و اصول اخلاقی پژوهش و قواعد نگارش علمی مؤلفان و محققان را به معرفی منابع و مستندات توصیه می‌کنند که در اثر تألیفی یا تحقیقی آنان نقش ایفا کرده‌اند.

ارجاعات درون‌متنی راهی برای پشتیبانی از دیدگاه محقق و اعتباربخشی به نوشتار علمی است. مستندسازی اندیشه‌ها و اقوال، نشانگر پای‌بندی محقق به اصول اخلاقی و قوانین حاکم بر گفتمان دانشگاهی است و راه را بر سرقت‌های علمی و ادبی می‌بندد (فتوحی، ۱۳۹۳). امانتداری علمی ایجاب می‌کند در این گونه بهره‌گیری‌ها که به شکل‌های مختلف مستقیم، غیرمستقیم، گزارش گونه و غیره صورت

^۱ M. Bakhtin

می‌گیرد، با هر هدفی که صورت گرفته به منبع دریافتی ارجاع داده شود (سمعی گیلانی، ۱۳۹۵). موضوع پژوهش حاضر بررسی ارجاعات درون متنی در نمونه‌های عینی چاپ شده و طبقه‌بندی کارکردهای این گونه ارجاعات و معرفی صحیح استفاده از ارجاعات است. مسأله پژوهشی که انگیزه شروع مطالعه حاضر است احتمال فدا شدن کیفیت پژوهش به خاطر مشکل ارجاع دهی است. بسیاری از پژوهش‌های دانشگاهی تهیه شده توسط دانشجویان تحصیلات تکمیلی و پژوهشگران تازه‌کار استفاده ناکافی و ناصحیح از ارجاعات درون متنی دارند و مشکلات مربوط به ضعف مهارت‌های نگارشی ناشی از فقدان آموزش مهارت‌های نگارش علمی در آن‌ها مشهود است (سمعی گیلانی، ۱۳۹۷). رونوشت برداشتن از متون و کپی کردن کورکورانه محتوای الکترونیکی (copy-paste)، ذکر نکردن منبع، افراط و تفریط در استفاده از ارجاعات درون متنی، ارجاع ندادن و یا ارجاع اشتباه به منابع، استفاده نادرست از منابع و ... در این پژوهش‌ها گاهی به چشم می‌خورد و برای ارتقاء سطح پژوهش نیاز به بررسی و آموزش در این زمینه وجود دارد.

یکی دیگر از مشکلات مشهود عدم آشنایی پژوهشگران تازه‌کار با کارکردهای متنوع و پیشرفته ارجاع دهی در متن علمی و به تبع آن عدم استفاده از آنهاست. بر اساس پیشینه موجود می‌توان گفت که شاید مشکل اصلی در ارجاع دهی در متون علمی محدود کردن کارکرد آن باشد. تصور غالب آن است که ما باید از ارجاعات برای این استفاده کنیم که نشان دهیم چه کسانی در باره موضوع مورد نظر چه کاری انجام داده‌اند و نتایج ما در مقایسه با آنها چگونه است. این تصور محدود کننده است و در نتیجه آن بسیاری از صورت‌ها و کارکردهای ارجاع درون متنی نادیده گرفته می‌شوند. آیا ما در مقالات علمی خود به تناسب از همه کارکردهای ضروری ارجاع درون متنی مثل برجسته‌سازی اهمیت موضوع، تقویت ادعا یا فرضیه یا نظر محقق، توجیه یافته تحقیق، و ذکر مرجع بنیادین یک عبارت مهم استفاده می‌کنیم؟ به عنوان مثال در نتیجه پژوهش جلیلی فر (2010) در مورد استفاده از ارجاعات درون متنی در پایان‌نامه‌های دانشجویان کارشناسی ارشد ایرانی، بر اساس چارچوب تامسون^۱ و تریبل^۲ (2001) که ارجاعات را با توجه به نقش دستوریشان به دو گروه جداشدنی از جمله و جدا نشدنی دسته‌بندی کردند، مشخص شد به طور کلی دانشجویان از ارجاعات جداشدنی که نقش دستوریشان مهم است و قابل حذف از جملات نیستند بیشتر استفاده کردند تا ارجاعات دسته دوم (این دو دسته ارجاع با نام ارجاع کامل درون بافت نحوی جمله و ارجاع ناکامل در خارج از بافت متن در ادامه این مقاله توصیف شده‌اند). در پژوهشی دیگر، نعمتی و محمدی (۱۴۰۲) در بررسی ساختار حرکتی بخش بحث در مقالات علمی فارسی به این نتیجه رسیدند که نویسندگان مورد مطالعه آن‌ها فقط برای مقایسه نتایج خود با نتایج دیگران از کارکرد مقایسه در ارجاعات استفاده می‌کنند و استدلال کافی در این بخش از مقالات دیده نمی‌شود. پژوهشگران علاقه‌مند به حوزه نگارش علمی مانند نکویی‌زاده و همکاران (۱۳۹۸) و امیریان (۱۳۹۸) که مقالات نوشته شده به زبان فارسی را بررسی کردند، به این نتیجه رسیدند که هنجارهای متداول سبک نگارش علمی در سطح بین‌المللی توسط نویسندگان ایرانی رعایت نمی‌شود و این حوزه هم نیازمند پژوهش و هم آموزش اساسی است.

در پژوهش حاضر به طور خاص کمیت و کیفیت ارجاعات و تنوع کارکرد آنها در درون متن مقالات علمی-پژوهشی رشته‌های علوم انسانی با استفاده از تحلیل متن پیکره‌ای از مقالات چاپ شده مورد مطالعه قرار می‌گیرد. با توجه به اینکه در حوزه ادبیات فارسی تحقیقات چندانی در خصوص کارکرد ارجاعات موجود نیست این پژوهش می‌تواند علاوه بر بررسی نوعی مشکل عملی، بخشی از خلاء نظری و تحقیقاتی موجود را نیز جبران کند. به طور خاص این پژوهش بر یافتن پاسخ به سوالات زیرمتمرکز است: ۱) توزیع فراوانی به کارگیری انواع کارکردهای ارجاعات در مقالات علمی - پژوهشی علوم انسانی فارسی چگونه است و کدامیک از کارکردهای ارجاعات درون متنی در بین نویسندگان ایرانی بیشتر و کدام کمتر استفاده می‌شوند؟ ۲) تنوع و میزان پراکندگی ارجاعات در مقالات علمی - پژوهشی رشته‌های مختلف علوم انسانی در چه حد است؟

۲. پیشینه تحقیق و چارچوب نظری

بررسی کارکردهای ارجاعات درون متنی بر اساس مدل‌های نظری مختلفی قابل انجام است. در یکی از مدل‌های مشهوری که بیشتر برای

¹ P. Thompson

² C. Tribble

طبقه‌بندی کارکرد ارجاعات استفاده شده است، سویلز^۱ (1990 & 1986) آنها را به دو دسته کامل و ناکامل^۲ تقسیم می‌کند. در دسته اول اهمیت نقش خود نویسنده مورد ارجاع مهم است؛ ولی در دسته دوم محتوایی که مورد استفاده قرار گرفته است مهم‌تر تلقی می‌شود. بر اساس این مدل نظری، در ارجاعات کامل نام نویسنده بخشی از ساختار نحوی جمله است (مثال: این ایده توسط سویلز (1990) مطرح شده است). ارجاع کامل معمولاً به دو شیوه است. در شیوه اول اسم نویسنده همراه با یک فعل معرفی کننده آورده می‌شود (مثلاً حسینی معتقد است که...). نمونه عینی در متون مقالات منتخب در این پژوهش را به شکل مثال ۱ رویت می‌کنیم. در شیوه دوم ارجاع کامل اسم نویسنده با عبارتی اسمی به کار می‌رود (مثلاً این تحقیق با یافته‌های منبع فرضی مثل حسینی (۱۳۹۰) همخوان است) و نمونه عینی در متون مقالات بررسی شده در زمینه ارجاع کامل اسمی را در مثال ۲ زیر می‌بینیم.

از سوی دیگر، در ارجاعات ناکامل نام نویسنده خارج از بافت نحوی جمله و در داخل پراکنش یا حتی در زیرنویس است. وقتی در متنی جمله «ارجاع درون متنی گاهی به دو دسته کامل و ناکامل تقسیم می‌شود» (Swales, 1990) نوشته می‌شود، ارجاع خارج از بافت خود جمله قرار گرفته است. در یک نمونه عینی دیگر در پیکره زبانی مورد مطالعه، ارجاعی ناکامل را به شیوه استفاده از زیرنویس می‌بینیم. جمله داخل متن این است: «با استفاده از تحلیل مضمون مولفه‌های مفهوم تعلیم و تربیت، با رویکرد رضوی از سکانس‌ها و صحنه‌های فیلم «رضای رضوان»، استخراج شد». سپس در پی نوشت صفحه، ارجاع طبق مثال ۳ آمده است:

مثال ۱. ... محمدرضا شفیعی کدکنی (۱۳۷۰: ۳-۳۸) ضمن بحث از مفهوم فرمالیستی «رستاخیز کلمات»، آرایه‌های زیرمجموعه این مفهوم را در دو دسته می‌گنجاند.

مثال ۲: «شفیعی کدکنی در این باره، از طبقه بندی لیچ متأثر بوده است»

مثال ۳. «فیلم رضای رضوان (۱۳۹۷) به کارگردانی مجید مجیدی کارگردان و تهیه کننده ایرانی، مستندی است که درباره حرم حضرت علی بن موسی الرضا (ع) ساخته شده است. این مستند روایت مردانی است که بی مزد و منت در حرم امام رضا(ع) مشغول امر کفشداری زائران هستند».

در مدل نظری دوم، تامسون و تریل (2001) ارجاعات را به هفت دسته متفاوت بر اساس کارکرد و نقش آن‌ها تقسیم کرده‌اند: الف: نسبت دادن ایده به مرجع. این نوع ارجاع برای این به کار می‌رود که منبع یک داده یا (یافته) تحقیقی پیشین ذکر شود. بیشتر ارجاعات درون متنی که کارکرد دیگری ندارند همین کارکرد اصلی آنهاست. در این کارکرد اطلاعاتی ارائه شده است که با استفاده از ارجاع درون متنی آن را به متن اصلی ارجاع می‌دهند. به عنوان نمونه در یکی از مقالات مورد بررسی در پیکره مورد مطالعه (مقاله کد ۲۵) چنین آمده است: «آسیب‌های بینایی و شنوایی می‌توانند بر روابط بین فردی تأثیر منفی بگذارند و مشارکت و انجام نقش‌های مورد علاقه که در سلامت روانی افراد موثرند را کاهش دهند (والهاگن، استرابریج، شما، کوراتا و کاپلان، ۲۰۰۱)».

ب: تقویت و حمایت ایده‌ها. این کارکرد از ارجاعات درون متنی به منظور ارائه شواهدی در رابطه با اهمیت موضوع استفاده می‌شود. در این کارکرد نویسنده‌ای که ارجاع درون متنی می‌دهد؛ می‌خواهد دلیل استفاده‌ی خود از روش‌ها و محتوای مورد نظرش را توجیه کند. با استفاده از این کارکرد نویسنده ادعا یا بحث خودش را تقویت می‌کند. همچنین با استفاده از همین کارکرد نویسنده قصد دارد که یافته‌های تحقیقش را توجیه کند. این کارکرد ارجاع درون متنی خود شامل چند نوع است: ۱) برای نشان دادن اهمیت موضوع که معمولاً در مقدمه‌ی مقاله است و قصد نویسنده از استفاده از ارجاع درون متنی نشان دادن اهمیت موضوع تحقیق است (مثال عینی از پیکره مورد مطالعه: «... و آنگونه که از بررسی‌های انجام شده برمی‌آید مضمون آفرینی با عناصر طبیعت، دریا و آسمان، در برخی از مقالات و پایان‌نامه‌ها موجود می‌باشد که برخی از آن‌ها عبارتند از: «جباب خانه به دوش» از غلامرضا حیدری که در تابستان ۱۳۸۷ در مجله‌ی زبان و ادبیات فارسی چاپ شده است...» ۲). توجیه کردن دلیل استفاده از روش یا محتوای خاص که بیشتر در قسمت تجربی و قسمت روش تحقیق مقاله دیده می‌شود (مثال عینی از پیکره مورد مطالعه: «... در این پژوهش از پکیج، آموزش تنظیم هیجانی گراتر و گاندرسون (2006) استفاده شد...» ۳) گاهی نویسنده برای اینکه ادعای خودش را مستحکم‌تر و قوی‌تر کند از ارجاع درون متنی استفاده می‌کند (مثال عینی از پیکره مورد مطالعه: «... لزوم برخورداری از گوهر آگاهی (درونی) به واسطه خداوند در این تجربه، واقعه‌ای متمایز می‌باشد لذا از این نظر برقراری ارتباط و

¹ J. Swales

² Integral & non-Integral

تعامل با خداوند، به عنوان هدف آفرینش انسان تلقی شده است. به نظر می‌رسد که این تلقی از تجربه دینی می‌تواند در حوزه‌ی اهداف و اصول آموزشی قابل کاربرد باشد (شریف‌زاده، باقری و امیری، ۱۳۹۲). ۴) توجیه کردن یافته‌های تحقیق که معمولاً در پایان مقاله یافته‌ها را توجیه‌پذیر می‌کنند (مثال عینی از پیکره مورد مطالعه: بالا بودن رخداد فرایند مادی در ترانه‌های زنان و مردان، با پژوهش‌های صفایی و همکاران (۱۳۹۶) و نادری و نادری (۱۳۹۶) هم‌سو است، هرچند تفاوت جالب توجه در بسامد بالای فرایند رابطه‌ای در ترانه‌های اجتماعی است که می‌تواند به ساختار ژانر در ترانه‌های اجتماعی مربوط باشد).

ج: اشاره به منبع. این عملکرد از ارجاع درون متنی زمان ایست که نویسنده قصد دارد منبعی را برای اطلاعات بیشتر به خواننده معرفی کند (نمونه‌ای عینی از پیکره زبانی مورد مطالعه: «همچنین کهن الگوها به نظریه مُثل افلاطون نیز شباهت دارند؛ آنجا که می‌گوید حقایقی در عالمی فراتر از عالم محسوسات قرار دارد (نک: افلاطون، ۱۳۹۲: ۴۰۲-۳۹۲).

د: برقراری ارتباط بین منابع مختلف: در این عملکرد نویسنده از ارجاع درون متنی استفاده می‌کند تا بین منابعی که نتایج مشابه داشته‌اند ارتباط برقرار کند. (نمونه‌ای عینی از پیکره: «صدای پرجذبه رسول خدا(ص)، آهنگ و مفهوم واژگانی تکان‌دهنده از متن آیات مانند «القارعه»، «الغاشیه»، «الواقعه»، «الصاخه»، «الحاقه» و «الطامه» همچون ضربات سنگینی بود که بر گوش آنان نواخته می‌شد، بر اندامشان لرزه می‌افکند و دگرگون‌شان می‌ساخت» (رک: صالح، ۱۹۸۵، ص ۵۲؛ الحقنی، بی تا، ج ۲، ص ۱۶۴۳؛ الصغیر، بی تا، ص ۱۷۳؛ یاسوف، بی تا، ص ۳۶۲).

ه: تعیین هویت با فعل گزارشی: یکی دیگر از کارکردهای ارجاعات درون متنی تعیین هویت فاعل یا عاملی است که در یکی از جمله‌های مقاله به او اشاره شده و با استفاده از فعلی گزارشی به وی اشاره شده است (نمونه‌ای عینی از پیکره موجود: «بدلی با تأثیر پذیرفتن از نظریه حافظه سه گانه، حافظه کوتاه مدت را حافظه کاری نامید و برای آن تعریف دقیق‌تر و جامع‌تری پیشنهاد کرد. او دیدگاه اتکینسون و شیفرین را که نقش یک نظام اجرایی مهارکننده برای حافظه کوتاه مدت قائل شدند مطالعه و آزمایش کرد و اهمیت پردازش حافظه کوتاه مدت را به عنوان حافظه کاری و عمل‌کننده در تکالیف شناختی نظیر یادگیری، استدلال و درک معانی نشان داد.....»).

و: مقایسه یافته‌های نویسنده با یافته‌های تحقیق دیگران برای نشان دادن شباهت‌ها یا تفاوت‌ها: در این کارکرد نویسنده یک مقاله علمی برای آن از ارجاع درون متنی استفاده می‌کند که نشان دهد یافته‌های تحقیق او چقدر با یافته‌های دیگران شباهت دارد و از چه لحاظی با یافته‌های دیگران متفاوت است. (مثال: «این یافته با بررسی‌های امامی، مولوی و کلانتری، (۱۳۹۳) و ابراهیمی (۱۳۹۰) هم‌سو و با نتایج تحقیقات چلان، زبراکی و وگل (2011) و مک‌نایت (2005) ناهم‌سو است..... «همچنین، یافته دیگر پژوهش حاضر این بود که قصه‌درمانی موجب کاهش احساس تنهایی در کودکان معلول جسمی-حرکتی می‌شود. این یافته با یافته‌های صنعت‌نگار و همکاران (۱۳۹۱) و حیدرپور و همکاران (۱۳۸۷) هم‌سو است».

ز: عدم ذکر سال یا عدم ارجاع کامل: اشاره ای به نویسنده دیگری وجود دارد اما نام او بدون اشاره سال ذکر شده است. به شیوه رایج این کارکرد زمانی استفاده می‌شود که مرجع قبلاً در متن به طور کامل ارائه شده باشد و نویسنده نمی‌خواهد آن را تکرار کند.

بررسی پیشینه تحقیق نشان می‌دهد که درباره نحوه استفاده از کارکردهای متنوع ارجاعات درون متنی در مقالات علمی فارسی تحقیقات بسیار نادر است و بیشتر تحقیقات گزارش شده نحوه استفاده از ارجاعات و استنادات را در مقالات علمی به زبان انگلیسی بررسی کرده‌اند. تحقیقات گزارش شده نشان داده‌اند که پژوهشگران تازه کار و دانشجویان در استفاده از ارجاعات فاصله زیادی با استانداردهای مورد قبول جامعه علمی بین‌المللی دارند. آن‌ها مطالب را از منبع اصلی با حداقل تغییر لازم کپی می‌کنند (Howard, 1995)، از نقل قول بیش از حد استفاده می‌کنند (Mansourizadeh & Ahmad, 2011)، فقط تعداد محدودی از کارکردهای ارجاع از جمله نسبت دادن یک ایده به صاحبش را می‌دانند (Davis, 2013 ; Abasi & Graves, 2008) و دقت زیادی به نحوه ارجاع‌دهی در متون برجسته رشته خود ندارند (Abasi, Akbari & Graves, 2006).

۳. روش تحقیق

روش تحقیق مورد استفاده در این پژوهش شامل تلفیقی از هر دو نوع روش کمی مبتنی بر مطالعه دقیق و بررسی فراوانی واژگانی و کیفی، مبتنی بر تحلیل و کد گذاری متن بود. در بخش کیفی ابتدا مقالات علمی مورد مطالعه، از نظر شکل و کاربرد ارجاعات درون متنی بر اساس مدل زبان‌شناختی تامسون و تریبل (2001) و سویلز (1990) و جدول مبتنی بر آن توسط سه متخصص کد گذاری شدند تا وضعیت

کاربرد ارجاعات درون‌متنی در این مقالات علمی مشخص و تک تک موارد بکار رفته استخراج و کدگذاری شوند. به طور دقیقتر، روش تحقیق در این پژوهش تلفیقی از روش تحلیل محتوای متن و شمارش کمی نشانگرهای زبانی است. دلیل انتخاب سه نفر برای کدگذاری، بالابردن امکان مقایسه تحلیل کیفی داده و تعیین ضریب توافق در کدگذاری بود. در بخش کمی برای هر یک از طبقه‌بندی‌های مؤلفه‌های ارجاع توسط نویسنده، فراوانی و درصد با لحاظ میانگین تعداد کل کلمات در دسته‌های مختلف مقالات علمی محاسبه شد. بسیاری از تحقیقات مربوط به ارجاعات در متون علمی به شکل و صورت ظاهری آن‌ها پرداخته‌اند و فرم آن‌ها را در درون متن جمله یا خارج از آن بررسی کرده‌اند (Swales, 1986, 1990). با علم به اهمیت درک کامل عملکرد و چرایی استفاده از ارجاع برخی از محققان (Thompson & Tribble, 2001; Samaraj, 2013) کارکردهای ارجاع را نیز بررسی کرده‌اند. در روش تحقیق حاضر از تلفیق ساده‌ای از این نوع طبقه‌بندی‌های شکل-محور و کارکردمحور که مبتنی بر هر دو مدل است برای طبقه‌بندی و بررسی ارجاعات درون‌متنی در مقالات انتخاب شده استفاده شد. این چارچوب که در جدول یک معرفی شده است برای بررسی شکل صوری و کارکرد ارجاعات در پیکره زبانی تحقیق بکار گرفته شد و کدگذاران بدقت آن را مورد مطالعه، مشورت و استفاده قرار داده و با ضریب توافق ۹۸ درصد از آن استفاده کردند.

جدول ۱- کدگذاری انواع ارجاع درون‌متنی براساس شکل و کارکرد براساس مدل‌های نظری
Table 1- Coding for Types of In-text Citations Based on Theoretical Models in the Literature

ردیف	نوع	تعریف	مثال
۱	کامل (فعلی) درون جمله	ارجاعی که اسم نویسنده همراه با یک فعل معرفی کننده آمده باشد.	حسینی معتقد است ...
۲	کامل (اسمی) درون جمله	ارجاعی که در آن اسم نویسنده با یک عبارت اسمی به کار رفته باشد	این تحقیق با یافته‌های حسینی همخوان است
۳	ناکامل	ارجاعی که در جمله آن اسم نویسنده نیامده و صرفاً با استفاده از شماره یا زیرنویس یا پرانتز انجام می‌گیرد.	در حساب و سیاق هم میراث بسزایی از پدر و جد پدری خود داشت (حسینی.....)
۴	نسبت دادن ایده به مرجع	ارجاعی که در آن منبع یک داده یا یک یافته‌ی تحقیقی پیشین ذکر می‌شود.	«بدان که اصل در خط وضوح و عدم التباس است و...» ۱- رساله تنبیه الادبا: در مجمع الرسائل ادبی ص ۱۴۷
۵	تقویت و حمایت ایده‌ها	به منظور ارائه شواهدی در رابطه با اهمیت موضوع استفاده می‌شود (شامل همه کارکردهای ذکر شده در توضیحات)	همان اصلی است که میر شمس الدین ادیب سلطانی در کتاب درآمدی بر چگونگی شیوه‌ی خط فارسی «همخوانی نوشتار و گفتار» می‌نامد. (درآمدی بر چگونگی شیوه‌ی خط فارسی ص ۶۳)
۶	اشاره به منبع	زمانی که نویسنده قصد دارد منبعی را برای اطلاعات بیشتر خواننده اش معرفی کند به کار می‌رود	یایی که در این حالت به آخر کلمات ملحق می‌شود در رسم الخط صحیح قدیم کوچک و بی نقطه نوشته می‌شد تا معلوم شود که از اصل کلمه نیست و به ضرورت به آخر کلمه ملحق شده است... (بهنیاری، ۱۳۲۳) (املائی فارسی احمد بهمنیار. در نامه فرهنگستان، سال دوم، شماره اول، خرداد ۱۳۲۳، ص ۵، ۶)
۷	برقراری ارتباط بین منابع مختلف	برای برقراری ارتباط بین منابعی که نتایج مشابه داشته‌اند استفاده می‌شود	در زمینه ارتباط با مولفه‌های فراشناختی و عوامل درگیر در فرایند تعلیم و تربیت و یادگیری نیز مطالعات چندی صورت گرفته است از جمله ارتباط فراشناخت با قضاوت (لی، ۲۰۰۴؛ پتی و همکاران، ۲۰۰۷؛ عسگری ۱۳۹۸)
۸	تعیین هویت	برای تعیین هویت فاعل یا عاملی که در یکی از جمله‌های مقاله به او با استفاده از یک فعل گزارشی اشاره شده است.	این ادعا قبلاً نیز توسط محققان متفاوتی مطرح شده است، (حسینی.....)
۹	مقایسه‌ی یافته‌های نویسنده با یافته‌های تحقیق دیگران	برای نشان دادن شباهت یا تفاوت یافته‌های تحقیق با یافته‌های دیگران به کار می‌رود	یافته‌ی دیگر پژوهش حاضر این بود که قصه درمانی موجب کاهش احساس تنهایی در کودکان معلول جسمی-حرکتی می‌شود. این یافته با یافته‌های صنعت نگار و همکاران (۱۳۹۱) و حیدرپور و همکاران (۱۳۸۷) همسو است.

بررسی کمی و کیفی موصوف روی پیکره زبانی مستخرج از مقالات علمی-پژوهشی انجام شد. این مقالات از نشریات معتبر سال‌های اخیر چهار رشته ادبیات فارسی، علوم دینی، علوم تربیتی و روان‌شناسی، به شیوه تصادفی و مبتنی بر جدول نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شد. پس از انتخاب مقالات و حصول اطمینان از عدم وجود تفاوت معنادار در میانگین تعداد کل کلمات مقالات منتخب در رشته‌های مد نظر، کدگذاری توسط محققان پس از جلسات مشورتی در خصوص کدنامه انجام شد. سپس داده‌های حاصل وارد برنامه SPSS شد و جداول فراوانی استخراج و بررسی و تحلیل شد. کدگذاری دستی کارکردهای ارجاعات درون متنی بر اساس مدل مشهور سویلز (1990) در دسته‌های کامل و ناکامل و در مدل تامسون و تربیل (2001) در هفت دسته انجام شد و سپس بالاترین و پایین‌ترین فراوانی کارکردها در کل مقالات مشخص شدند و در نهایت برای هر رشته، فراوانی مجزا برای بررسی استنباطی استخراج شد. پیکره زبانی لازم در انجام این پژوهش از مقالات چاپ شده از سال ۱۳۹۰ تا پایان سال ۱۳۹۸ به صورت تصادفی انتخاب شد و به دلیل قابلیت اجرایی پژوهش در هر یک از رشته‌ها به ۱۵ مقاله تصادفی محدود شد. مجلات علمی پژوهشی مورد مطالعه همه در فهرست نشریات معتبر وزارت علوم بودند و به شکل تصادفی از هر رشته چند نشریه به نسبت انتخاب و سپس از هر نشریه به روش نمونه‌گیری تصادفی چند مقاله انتخاب گردید.

۴. یافته‌های تحقیق

الف: تعداد و پراکندگی ارجاعات درون‌متنی: تعداد ۶۰ مقاله انتخاب شده از نشریات چهار رشته ادبیات فارسی، علوم تربیتی، روان‌شناسی و علوم دینی با تعداد کل کلمات مساوی از این چهار در مجموع دربردارنده ۳۴۹۸ ارجاع درون‌متنی بودند که پراکندگی آن‌ها در جدول ۲ نشان داده شده است. ۲۷/۸ درصد ارجاع‌های شناسایی شده با بیشترین تعداد از مقاله‌های علوم دینی به دست آمد. ارجاع‌های مقاله‌های ادبیات فارسی با حدود ۲۶ درصد در رتبه دوم قرار داشت. بعد از آن به لحاظ فراوانی و با فاصله اندک، تعداد ارجاع‌های گروه روان‌شناسی با ۲۵/۵ درصد و کم‌ترین میزان ارجاع‌ها در گروه علوم تربیتی دیده شد.

جدول ۲- توزیع فراوانی تعداد ارجاع‌ها در مقاله‌های مورد بررسی به تفکیک رشته علمی

Table 2- Frequencies of In-text Citations in RAs in Different Disciplines

رشته علمی	تعداد مقاله	تعداد ارجاع	درصد	میانگین
ادبیات فارسی	۱۵	۹۰۵	۲۵/۹	۶۰/۳
علوم تربیتی	۱۵	۷۲۸	۲۰/۸	۴۸/۵
روان‌شناسی	۱۵	۸۹۳	۲۵/۵	۵۹/۵
علوم دینی	۱۵	۹۷۲	۲۷/۸	۶۴/۸
جمع	۶۰	۳۴۹۸	۱۰۰	۵۸/۳

همین ترتیب بر حسب میانگین ارجاع‌ها در یک مقاله در هر رشته قابل مشاهده است. به طور متوسط در هر مقاله علوم دینی حدود ۶۵ ارجاع وجود دارد چون کل پیکره‌ی مربوط به این رشته حاوی ۹۰۵ ارجاع است. در مقاله‌های ادبیات فارسی به طور متوسط حدود ۶۰ ارجاع به ازای هر مقاله شناسایی شد. این نسبت در مقاله‌های روان‌شناسی ۵۹/۵ و در مقاله‌های علوم تربیتی ۴۸/۵ ارجاع در هر مقاله است. پراکندگی ارجاعات در بخشهای مختلف مقاله موضوع پژوهش حاضر نبود و بررسی نشد. بیش‌ترین تعداد مقالات ۳ نفر نویسنده داشتند (۴۱/۷ درصد). و تعداد مقاله‌های تک نویسنده (۱۵ درصد) و ۵ نفره و بالاتر (۳/۳ درصد) کمترین تعداد مقاله‌ها بودند. به طور کلی روند افزایش تعداد ارجاعات در هر مقاله با کاهش تعداد نویسنده و با افزایش سال چاپ هر چند خارج از تمرکز اصلی تحقیق ولی مشاهده‌ای جالب بود.

جدول ۳- توزیع فراوانی تعداد ارجاع‌ها در مقاله‌ها به تفکیک رتبه علمی**Table 3- Frequencies of In-text Citations in RAs Written by Authors with Different Ranks**

رتبه	تعداد نویسنده	درصد	تعداد ارجاع	درصد ارجاع
استاد	۱	۱/۷	۳۳	۰/۹
دانشیار	۶	۱۰/۰	۳۴۱	۹/۷
استادیار	۲۰	۳۳/۳	۱۰۸۲	۳۰/۹
دکتری	۴	۶/۷	۳۱۰	۸/۹
مربی	۱	۱/۷	۵۴	۱/۵
کارشناس ارشد	۹	۱۵/۰	۴۵۴	۱۳/۰
دانشجوی دکتری	۱۶	۲۶/۶	۱۰۷۰	۳۰/۶
دانشجوی ارشد	۳	۵/۰	۱۵۴	۴/۴
جمع	۶۰	۱۰۰	۳۴۹۸	۱۰۰

تعداد افراد دارای رتبه‌های علمی بالا در مقاله‌ها قابل توجه نبود. تنها در یک مقاله نویسنده با رتبه استادی بود. دانشیار در ۱۰ درصد از مقاله‌ها (۶ مقاله) حضور داشت. بیش‌ترین فراوانی مربوط به استادیاران (۳۳/۳ درصد) و دانشجویان دکتری (۲۶/۶ درصد). جدول ۳ پراکندگی استفاده از ارجاعات توسط آنان را نشان می‌دهد. همان‌طور که جدول ۳ نشان می‌دهد از ۳۴۹۸ ارجاع، کمترین میزان توسط رتبه استادی و بیشترین تعداد توسط دانشجویان دکتری و استادیاران استفاده شده است.

ب: وضعیت ارجاعات درون‌متنی از لحاظ شکلی: یکی از نکات مهم در استفاده از منابع علمی نحوه ذکر منبع مورد استفاده در متن مقاله است که بر اساس مدل نظری یا کامل در درون بافت نحوی جمله نگاشته شده توسط محقق جای داده می‌شود یا محقق ابتدا جمله خود را با نقل قول مستقیم یا غیر مستقیم نوشته و پس از آن به درج منبع می‌پردازد. در مجموع ۹۰/۹ درصد از ارجاع‌های شناسایی شده، از نوع کامل استفاده شده در درون بافت نحوی جمله و به شیوه اسمی بودند. ۸/۱ درصد از کل ارجاعات ناکامل و خارج از بافت نحوی جمله بودند و تنها ۱/۱ درصد آن‌ها فعلی بودند. همان‌طور جدول ۴ نشان می‌دهد، بیش‌ترین شیوه ارجاع، به صورت اسمی درون جمله‌ای در مقالات است. کم‌ترین میزان مربوط به شیوه فعلی درون جمله‌ای ۳۷ مورد از کل ۳۴۹۸ ارجاع و فقط در ۱۰ درصد از مقاله‌ها یافت شد که حاکی از آن است که نویسندگان رغبتی برای استفاده از فعل دقیق و مناسب گزارشی برای ارجاع به ایده درون بافت جمله ندارند (به عنوان مثال حسینی.... ثابت کرد، ادعا کرد، محاسه کرد، وغیره). شیوه ناکامل یعنی استفاده از منبع و ذکر آن در خارج از چهارچوب نحوی جمله درون متن در ۲۶/۷ درصد از مقاله‌ها ملاحظه گردید و در مجموع ۸/۱ درصد ارجاعات را شامل می‌شد.

جدول ۴- وضعیت ارجاعات درون‌متنی از لحاظ شکلی (Swales, 1990)**Table 4- Frequencies of Different In-text Citations Based on Formal Classification (Swales, 1990)**

شیوه ارجاع	تعداد	درصد	میانگین در مقالات
فعلی	۳۷	۱/۱	۶/۲
ناکامل	۲۸۳	۸/۱	۱۷/۷
اسمی	۳۱۷۸	۹۰/۹	۵۵/۷
جمع	۳۴۹۸	۱۰۰	۵۸/۳

ج: وضعیت ارجاعات درون‌متنی از لحاظ عملکرد ارجاع در درون‌متن: بر اساس مدل نظری توصیف شده در تحقیق، استفاده ناآگاهانه و بدون دلیل از منبع کمکی به کیفیت پژوهش نمی‌کند و محقق لازم است انواع عملکردهای ارجاع را بداند و به وقت لزوم از آن‌ها استفاده کند. با بررسی دقیق پس از کدگذاریهای دستی و محاسبات فراوانی وضعیت ارجاعات از لحاظ عملکرد ارجاع در درون‌متن در جدول شماره ۵ خلاصه شده است. این یافته‌ها نشان می‌دهند که نویسندگان پیکره زبانی مورد مطالعه استفاده، در ۹۱/۳ درصد از کل ارجاعات به کار رفته در درون‌متن خود به منظور «نسبت دادن ایده طرح شده به مرجع آن» استفاده کرده‌اند و اشاره به منبع نوشته، هدف اصلی نویسنده از ذکر یک ارجاع درون‌متن است. داده‌های خلاصه‌شده در جدول ۵ به وضوح نشان می‌دهد که از میان کل ۳۴۹۸ ارجاع بررسی شده در مقالات مورد مطالعه، تعداد بسیار کمتری برای منظوری غیر از نسبت دادن ایده طرح شده به مرجع آن بکار رفته‌اند. فراوانی به کارگیری ارجاعات با هدف مقایسه یافته‌های نویسنده با یافته‌های تحقیق دیگران (۲۲۴) تنها کمی بیش از شش درصد کل ارجاعات است. استفاده از ارجاع برای تعیین هویت افراد با فعل گزارشی نیز یکی از کارکردهای ارجاع است که بسیار نادر بکار رفته و ۹۸/۱ درصد ارجاعات چنین کارکردی ندارند. بر اساس داده‌های جدول ۵ همچنین استفاده از ارجاع درون‌متنی برای برقراری ارتباط بین منابع و برای توجیه کردن یافته‌های تحقیق دارای فراوانی پایین است و ارقام به وضوح گویای آن است که نویسندگان از تمام ظرفیتهای کارکردی ارجاعات بهره نبرده‌اند.

جدول ۵- وضعیت ارجاعات درون‌متنی از لحاظ کارکرد (Based on Thompson & Tribble, 2001)
Table 5- Frequencies of Different In-text Citations Based on Functional Classification (Based on Thompson & Tribble, 2001)

درصد	تعداد	طبقات	مقوله
۹۱/۳	۳۱۹۳	ارجاع ایده به مرجع اصلی دارد	نسبت دادن ایده به مرجع
۵/۲	۱۸۳	ارجاع ایده به مرجع اصلی ندارد	
۳/۵	۱۲۲	ارجاع ایده به مرجع اصلی از طریق مرجع دوم	
۳۰/۳	۱۰۵۹	برای نشان دادن اهمیت موضوع (مقدمه)	تقویت و حمایت ایده
۱۰/۷	۳۷۴	توجیه کردن دلیل استفاده از روش خاص یا محتوای خاص (قسمت تجربی و روش تحقیق)	
۴۷/۵	۱۶۶۳	تقویت و حمایت از ادعای نویسنده	
۱۱/۵	۴۰۲	توجیه کردن یافته‌های تحقیق (پایان مقاله)	اشاره به منبع
۸۵/۲	۲۹۸۲	اشاره مستقیم دارد	
۱۲/۶	۴۴۰	اشاره غیرمستقیم دارد	
۲/۲	۷۶	اشاره ندارد	برقراری ارتباط بین منابع
۷/۲	۲۵۳	مستقیم دارد	
۱۱/۱	۳۸۸	غیرمستقیم دارد	
۸۱/۷	۲۸۵۷	ندارد	تعیین هویت با فعل گزارشی
۱/۹	۶۷	دارد	
۹۸/۱	۳۴۳۱	ندارد	
۶/۴	۲۲۴	دارد	مقایسه یافته‌های نویسنده با یافته‌های تحقیق دیگران
۹۳/۶	۳۲۷۴	ندارد	

د: تفاوت‌های بین‌رشته‌ای از لحاظ ارجاعات درون‌متنی: بر اساس پیشینه تحقیق، علاوه بر میزان دانش و تسلط

روش شناختی نویسنده، عوامل متعددی ممکن است بر نحوه استفاده از ارجاعات درون‌متنی تاثیرگذار باشد که یکی از این عوامل الزامات رشته‌ای و تخصصی نویسنده است و ممکن است هویت رشته‌ای نویسنده در بکارگیری ارجاعات با منظوره‌های متفاوت تاثیر داشته باشد. در این پژوهش با توجه به ماهیت اسمی و توصیف فراوانی در داده‌ها، از آماره وی کرامر برای مقایسات بین رشته‌ای استفاده شد. بررسی تفاوت فراوانی عملکردهای ارجاعات در چهار رشته مورد بررسی نشان داد که تفاوت معنادار آماری تنها در ارجاع ایده به منبع اصلی و اشاره به منبع با تفاوت معنادار حاصل از نحوه استفاده از منابع در علوم دینی وجود دارد و از لحاظ بقیه عملکردها تفاوت بین‌رشته‌ای دیده نشد. (با توجه به محدودیت پژوهش در تحلیل تعداد کمی از مقالات هر رشته و با توجه به این که بسیاری از کارکردهای ارجاع در این مقالات مغفول مانده اند و در غالب موارد ارجاعات برای ذکر منبع یک حرف بکار رفته اند، این نتایج برای بررسی بین رشته‌ای کافی نیست و باید با احتیاط بیشتر در نظر گرفته شوند). این یافته در جدول ۶ خلاصه شده است.

جدول ۶- توزیع فراوانی اشاره به منبع در ارجاع‌ها، به تفکیک رشته علمی مقاله**Table 6- Frequencies of In-text Citations for Citing Sources in Different Disciplines**

علوم دینی	روان‌شناسی	علوم تربیتی	ادبیات فارسی	اشاره به منبع
۸۹۳ (۹۱/۹)	۶۵۶ (۷۳/۵)	۶۰۸ (۸۳/۵)	۸۲۵ (۹۱/۲)	اشاره مستقیم دارد
۱۰ (۱/۰)	۲۳۷ (۲۶/۵)	۱۲۰ (۱۶/۵)	۷۳ (۸/۱)	اشاره غیرمستقیم دارد
۶۹ (۷/۱)	۰	۰	۷ (۰/۸)	اشاره ندارد
۹۷۲	۸۹۳	۷۲۸	۹۰۵	جمع
*اعداد خارج از پرانتز فراوانی مطلق و اعداد داخل پرانتز فراوانی نسبی (درصد ستونی) است. آماره‌ها: وی کرامر = ۰/۱۷۲ سطح معناداری = ۰/۰۰۰۱				
۸۸۶ (۹۱/۲)	۷۹۰ (۸۸/۵)	۶۸۶ (۹۴/۲)	۸۳۱ (۹۱/۸)	ارجاع ایده به مرجع اصلی دارد
۸۶ (۸/۸)	۹ (۱/۰)	۲۸ (۳/۸)	۶۰ (۶/۶)	ارجاع ایده به مرجع اصلی ندارد
۰	۹۴ (۱۰/۵)	۱۴ (۱/۹)	۱۴ (۱/۵)	ارجاع ایده به مرجع اصلی از طریق مرجع دوم
۹۷۲	۸۹۳	۷۲۸	۹۰۵	جمع
*اعداد خارج از پرانتز فراوانی مطلق و اعداد داخل پرانتز فراوانی نسبی (درصد ستونی) است. آماره‌ها: وی کرامر = ۰/۱۸۴ سطح معناداری = ۰/۰۰۰۱				

بیشترین میزان اشاره مستقیم به منبع با ۹۱/۹ درصد در مقاله‌های علوم دینی و سپس با ۹۱/۲ درصد در مقاله‌های ادبیات فارسی ملاحظه شد. اما بیشترین میزان اشاره غیرمستقیم با ۲۶/۵ درصد در مقاله‌های روان‌شناسی و کمترین با ۱ درصد در مقاله‌های علوم دینی وجود دارد. در مقاله‌های علوم تربیتی و روان‌شناسی ارجاع بدون اشاره به منبع ملاحظه نشد ولی در مقاله‌های ادبیات فارسی ۰/۸ درصد و در مقاله‌های علوم دینی ۷/۱ درصد از ارجاع‌ها چنین بودند. همان‌طور که ملاحظه می‌شود بیشترین میزان ارجاع ایده به مرجع اصلی در مقاله‌های علوم تربیتی وجود دارد. هر چند این موضوع در تمام رشته‌های علمی بالاتر از ۸۸/۵ درصد بوده است. اما بیشترین مقاله‌هایی که ارجاع ایده به

مرجع اصلی ندارد با ۸/۸ درصد در مقاله‌های علوم دینی و کم‌ترین میزان با ۱ درصد در مقاله‌های روان‌شناسی ملاحظه شد. مقاله‌های علوم دینی ارجاع ایده به مرجع اصلی از طریق مرجع دوم ندارد. ولی در مقاله‌های روان‌شناسی ۱۰/۵ درصد از این نوع ارجاع‌ها وجود دارد.

۵. بحث و نتیجه‌گیری

تجزیه و تحلیل و یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که در پیکره زبانی شامل متن ۶۰ مقاله علمی-پژوهشی چاپ شده در مجلات معتبر علوم انسانی مقاله‌های علوم دینی بالاترین درصد ارجاع‌های درون متنی را دارند. بیشترین تعداد ارجاع توسط دانشجویان دکتری و استادیاران استفاده شده است و تعداد ارجاعات در هر مقاله با کاهش تعداد نویسندگان و با جدیدتر بودن سال چاپ مقاله افزایش می‌یابد. اکثریت قابل توجهی از ارجاع‌های موجود به شکل کامل استفاده شده در درون بافت نحوی جمله به شیوه اسمی هستند و ارجاعات نا کامل در خارج از بافت نحوی جمله بسیار کم و ارجاعات همراه با فعل گزارشی درون جمله نادرند. از لحاظ شکلی، نویسندگان تمایل ویا احساس نیاز یا توانی برای استفاده از فعل دقیق و مناسب گزارشی برای ارجاع به ایده درون بافت جمله ندارند. پیشینه تحقیق و بررسی نمونه‌های عینی ارجاع در مقالات نشان داد که عملکردهای اصلی ارجاعات درون متنی شامل موارد زیرند: تقویت و حمایت از ادعای نویسندگان، نسبت دادن ایده ذکر شده به مرجع آن، اشاره به منبع ابزار یا داده مورد اشاره، برقراری ارتباط بین منابع مربوط، تعیین هویت افراد که به هر نحو مورد اشاره قرار گرفته‌اند، و مقایسه یافته‌های نویسنده با یافته‌های تحقیق دیگران. نویسندگان پیکره زبانی مورد مطالعه از ارجاع درون متنی برای نسبت دادن ایده به مرجع آن و برای تقویت ایده مطرح شده در بخشهای مختلف مقاله بیشتر استفاده می‌کنند و کاربرد ارجاع درون متنی برای برقراری ارتباط بین منابع و مقایسه یافته‌ها با یافته‌های مغفول مانده است. برداشت از این مشاهده مبتنی بر داده‌های عینی آن است که در اکثر مقالات گفتار سیال علمی دیده نمی‌شود و جایگاه ایده‌ها و مباحث در رابطه با گفتار علمی پیرامون موضوع تحقیق مبهم است چون کاربرد ارجاع درون متنی برای برقراری ارتباط بین منابع فراوانی بالایی ندارد. تفسیر دیگری نیز از این یافته‌ها آن است که شاید اکثر این مقالات قسمت بحث و نتیجه‌گیری قوی نداشته باشند چون کاربرد ارجاع درون متنی برای مقایسه یافته‌های گزارش شده با یافته‌های موجود در پیشینه تحقیق فراوانی بسیار پایینی دارد.

یافته‌های حاصل از این تحقیق موید نظر (منصوریان، ۱۳۹۳) است که معتقد است استفاده صحیح از گفتار و فراگفتار علمی یکی از دلایل موفقیت در گزارش صحیح فعالیت‌های علمی و پژوهشی است و به درستی ماهیت بینامتنی و گفتگویی نوشتار دانشگاهی از نظر باختین (۱۹۸۱) را نشان می‌دهد. با توجه به اینکه در جدول کلی فراوانی کارکردهای ارجاعات، برخی از کارکردها به طور شفاف فراوانی پایینی دارند می‌توان ادعای سمیعی گیلانی (۱۳۹۷) را دوباره تکرار کرد: مشکلات مربوط به ضعف مهارت‌های نگارشی ناشی از فقدان آموزش مهارت‌های نگارش علمی در این مقالات مشهود است. تحلیل داده‌های موجود با یافته‌های جلیل‌فر که نشان داد دانشجویان از ارجاعات جدانشدنی که نقش دستوریشان مهم است و قابل حذف از جملات نیستند بیشتر استفاده کردند همخوانی کامل دارد. این یافته شاید هشدار باشد برای این که در یادگیری و آموزش نگارش علمی تمام هم و غم خود را مصروف چگونگی و نحوه ارجاع نکنیم و قدری بیشتر به چرایی و انواع کارکردهای ارجاعات پردازیم. به نظر محققین بررسی فراوانی‌های گزارش شده در بافت علمی موجود معنادار است و می‌توان از آن به عنوان فراخوانی برای توجه بیشتر به چگونگی و چرایی ارجاع درون متنی و تمرکز بیشتر بر کارکردهای کم‌فروغ در گفتار علمی استفاده کرد.

شکی نیست که این پژوهش مانند هر تحقیق دیگری با محدودیت‌هایی همراه است که هم ما را در تعمیم نتایج محدود می‌کند و هم خوانندگان را به تعمق و پژوهش بیشتر ترغیب می‌کند. پیکره زبانی مورد بررسی فقط شامل ۶۰ مقاله بود چون کدگذاری باید دستی انجام میشد. قطعاً اگر پیکره‌ای عظیم با شیوه‌ای الکترونیکی با همین سوالات و اهداف تحلیل شود، نتایج معتبرتر خواهند شد. باید بپذیریم که تفاوت‌های احتمالی حاصل از گفتار بین رشته‌ای^۱ به شیوه‌ای که در این تحقیق بررسی شده گویا نیست چون هر چهار رشته مورد تحقیق

^۱ disciplinary discourse variations

در حوزه علوم انسانی هستند. با پذیرش این محدودیت و قبول آن به عنوان گام اول، تحقیقات آتی می‌تواند با گسترش حوزه تحقیق به علوم تجربی و مهندسی و رشته‌های دیگری تصویر صحیح‌تری از کارکرد ارجاع در گفتمان علمی چاپ شده به زبان فارسی ارائه دهد.

منابع فارسی

- امیریان، زهرا. (۱۳۹۸). پویایی سیاق کلام (ژانر) در مقالات پژوهشی: رویکرد ژانر-محور به هایپرلینک‌های مقالات پژوهشی در محیط ابرمتنی. پژوهش‌های زبان‌شناختی در زبان‌های خارجی (۴)، ۹(۴)، ۱۰۳۱-۱۰۵۴.
- سمیعی گیلانی، احمد. (۱۳۹۵). آیین نگارش. تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
- سمیعی گیلانی، احمد. (۱۳۹۷). نگارش و ویرایش. تهران: سمت.
- عصاره، فریده. (۱۳۷۷). تحلیل استنادی. فصلنامه کتاب (۳)، ۹(۳)، ۳۴-۴۸.
- فتوحی، محمود. (۱۳۹۳). آیین نگارش مقاله علمی - پژوهشی. تهران: سخن.
- منصوریان، یزدان. (۱۳۹۳). مبانی نگارش علمی. تهران: نشر کتابدار.
- نکویی زاده، مرضیه بوالی؛ محمد؛ باقری، محمدصادق و رسایی، احسان. (۱۳۹۸). تردید افکنی فراگفتمانی در مقالات پژوهشی در زبان‌شناسی کاربردی: بررسی مقایسه‌ای سوژانر «نتایج و بحث» در مقالات نویسندگان غیر انگلیسی زبان و انگلیسی زبان. پژوهش‌های زبان‌شناختی در زبان‌های خارجی (۲)، ۱۰(۲)، ۴۴۸-۴۶۹.
- نعمتی، مجید و محمدی، مهسا. (۱۴۰۲). بررسی ساختار حرکتی و خصوصیات متنی قسمت بحث مقالات چاپ شده نویسندگان بومی و غیربومی در ژورنال‌های معتبر. پژوهش‌های زبان‌شناختی در زبان‌های خارجی (۱)، ۱۳(۱)، ۱-۱۹.
- یاحقی، محمدجعفر و ناصح، محمد مهدی. (۱۳۶۸). راهنمای نگارش و ویرایش. مشهد: مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی.

References

- Abasi, A. R., & Graves, B. (2008). Academic literacy and plagiarism: Conversations with international graduate students and disciplinary professors. *Journal of English for Academic Purposes* 7, 221-233.
- Abasi, A. R., Akbari, N., & Graves, B. (2006). Discourse appropriation, construction of identities, and the complex issue of plagiarism: ESL students writing in graduate school. *Journal of Second Language Writing* 15, 102-117.
- Amirian, Z. (2020). Genre Dynamism in Research Articles: A Genre-based Approach to Hyperlinks of Research Articles in Hypertextual Environments. *Journal of Foreign Language Research* 9(4), 1031-1054. [In Persian]
- Assareh, F. (1998). Citation analysis. *Nashrieh Ketab* 9(3), 34-48. [In Persian]
- Bakhtin, M. M. (1981). In C. Emerson, M. Holquist, & M. Holquist (Eds.). *The dialogic imagination: Four essays by M.M. Bakhtin*. Ed Austin, TX: University of Texas Press, Trans.
- Davis, M. (2013). The development of source use by international postgraduate students. *Journal of English for Academic Purposes*, 12(2), 125-135.
- Fatuhi, M. (2014). *Procedure for writing a scientific-research article*. Tehran: Sokhan. [In Persian]
- Garfield, E. (1996). Citation indexes for retrieval and research evaluation. In A. Capri (Ed.), *Consensus Conference on the Theory and Practice of Research Assessment* (pp. 14-24). Italy: ESF Corporate Publications.
- Howard, R. M. (1995). Plagiarisms, authorships, and the academic death penalty. *College English* 57, 788-806.
- Hyland, K. (1999). Academic attribution: citation and the construction of disciplinary knowledge. *Applied Linguistics* 20(3), 341e367.
- Hyland, K. (2013). *Disciplinary discourses*. Ann Arbor, MI Michigan: University of Michigan Press.

- Jalilifar, A. (2010). Research article introductions: Subdisciplinary variations in applied linguistics. *Journal of Teaching Language Skills* 2(2), 29–55.
- Mansourian, Y. (2014). *Basics of scientific writing*. Tehran: Ketabdar Publishing House [In Persian]
- Mansourizadeh, K., & Ahmad, U. K. (2011). Citation practices among non-native expert and novice scientific writers. *Journal of English for Academic Purposes* 10, 152–161.
- Nekoueizadeh, M., Bavali, M., Bagheri, M. S., & Rassaei, E. (2020). Metadiscursive Hedging in Research Articles in Applied linguistics: A Comparative Study of ‘Results and Discussion’ subgenres written by Iranian and Native English Writers. *Journal of Foreign Language Research* 10(2), 448-469. [In Persian]
- Nemati, M., & Mohammadi, M. (2023). Investigating Move Structure and Textual Features of native and non-native English Applied Linguistics Research Article Discussions Published in International Journals. *Journal of Foreign Language Research* 13(1), 1-19. [In Persian]
- Samiee Gilani, A. (2016). *Aeen Negaresh*. Tehran: Markaz Nashr Daneshgahi. [In Persian].
- Samii Gilani, A. (2017). *Writing and Editing*. Tehran: SAMT. [In Persian]
- Samraj, B. (2013). Form and function of citations in discussion sections of master’s theses and research articles. *Journal of English for Academic Purposes* 12(4), 299–310.
- Sims, J. L., & McGhee, C. N. (2003). Citation analysis and journal impact factors in ophthalmology and vision science journals. *Clinical & Experimental Ophthalmology* 31(1), 14-22.
- Swales, J. (1986). Citation analysis and discourse analysis. *Applied Linguistics* 7(1), 39–56.
- Swales, J. M. (1990). *Genre analysis: English in academic and research settings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Thompson, P., & Tribble, C. (2001). Looking at citations: Using corpora in English for academic purposes. *Language Learning & Technology* 5(3), 91-105
- Yahaghi, M. J. & Naseh, M. M. (1989). *Guide to writing and editing*. Mashhad: Astan Qods Razavi Printing and Publishing Institute. [In Persian]
- Zhang, G. (2022). The citational practice of social science research articles: An analysis by part-genres. *Journal of English for Academic Purposes* 55, 101076, 1-14.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

ضمیمه ۱

لیست مقالات بررسی شده

- آلگونه جونقانی، مسعود. (۱۳۹۸). مرور انتقادی نظریه اسطوره‌شناختی رنه ژرار. *ادبیات عرفانی و اسطوره‌شناختی*، ۱۵ (۵۵)، ۱۳-۴۸.
- احدیان، مهسا؛ پورشریفی، حمید و میرلو، محمدمهدی. (۱۳۹۷). تأثیر یوگا بر نشانه‌های نقص توجه و بیش‌فعالی-تکانشگری در دانش‌آموزان پسر دوره ابتدایی دارای اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی. *دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی*، ۱۹ (۲)، ۱-۱۰.
- احمدی، شهرام؛ سعیدی، آلیس و میرداررضایی، مصطفی. (۱۳۹۶). شیوه‌های خاص بهره‌گیری عرفی از صور بلاغی در آفرینش تصویرهای انتزاعی. *سبک‌شناسی نظم و نثر فارسی (بهار ادب)*، ۱۰ (۱)، ۲۶۹-۲۸۶.
- اصفهان‌بلندبالایی، یاسمن؛ تدین نجف‌آبادی، مهدی و رشیدی‌آشجودی، مرتضی. (۱۳۹۵). بررسی مضمون آفرینی با اشیاء کم‌بسامد در دیوان صائب تبریزی. *سبک‌شناسی نظم و نثر فارسی (بهار ادب)*، ۹ (۳۲)، ۱۸-۳۶.
- امین‌زاده گوهری، مهدیه و پازوکی، شهرام. (۱۳۹۸). تروبادورها و تحول اندیشه عشق در قرون وسطی. *پژوهشنامه ادیان*، ۱۳ (۱)، ۲۵-۴۲.
- امیرپور، فرزانه و روضاتیان، سیده مریم. (۱۳۹۷). بررسی الگوی تحلیل گفتمان میشل فوکو و مباحث علم معانی. *متن‌شناسی ادب فارسی*، ۱۰ (۲)، ۵۳-۷۹.
- امیریان، مهدی؛ کرباسی زاده، امیر احسان و مروارید، محمود. (۱۳۹۷). بررسی نظریه ساختارگرایی با تأکید بر مسئله وحدت اشیاء از جمله انسان. *تازه‌های علوم شناختی*، ۲۰ (۲)، ۶۹-۸۳.
- بهمنی، کبری. و فقیه‌ملک‌مرزبان، نسرين. (۱۳۹۵). ارتباط ذهن و زبان در آراء عبدالقاهر جرجانی و نوآم چامسکی. *ادبیات تطبیقی*، ۱۴ (۸)، ۹۳-۱۱۸.
- باقری، شادی؛ جعفری، پریش و قورچیان، نادرقلی. (۱۳۹۸). ارائه مدلی برای مدیریت آموزش تفکر با رویکرد گراند تئوری. *آموزش در علوم انتظامی*، ۴ (۲۷)، ۲۸۷-۳۰۹.
- بیرامی، منصور؛ هاشمی، تورج و عاشوری، مجتبی. (۱۳۹۶). اثربخشی آموزش تنظیم هیجان بر سازگاری اجتماعی و حساسیت بین‌فردی دانش‌آموزان مقطع متوسطه. *پژوهش‌های روانشناسی اجتماعی*، ۷ (۲۷)، ۱-۱۴.
- جانی‌پور، محمد؛ فتاحی‌زاده، فتحیه و حسینی زاده، سیده زینب. (۱۳۹۷). تحلیل محتوای سه خطبه غدیر با رویکرد لایه‌شناسی مضمونی. *مطالعات فهم حدیث*، ۴ (۲)، ۷۵-۱۰۳.
- جعفری قریه‌علی، حمید؛ باقری ملاحسنعلی، نرگس و جعفری هرفته، الهه. (۱۳۹۵). زبان محوری و نقش آن در نوآوری‌های شعر سپید و شعر حجم. *کاوش‌نامه زبان و ادبیات فارسی*، ۱۷ (۳۳)، ۲۷۵-۳۰۴.
- جعفری لنگرودی، ملیحه. (۱۳۹۳). سماع عارفانه و طواف عابدانه در ادب فارسی. *عرفان اسلامی*، ۱۳ (۴۸)، ۱۶۳-۱۷۹.
- حاجتی شورکیف، سیدمحمد و حسینی، سیدعلی. (۱۳۹۶). بررسی تطبیقی واژگان قرآنی و اوستایی درباره ساحت غیرمادی انسان. *معرفت ادیان*، ۳۲ (۸)، ۷-۲۲.
- حسین‌پور، شهره و زین‌آبادی، حسن رضا. (۱۳۹۸). مدرسه پژوهش محور: تدوین و آزمون یک الگوی علی به روش ترکیبی اکتشافی. *خانواده و پژوهش*، ۱۶ (۱)، ۲۷-۴۸.
- حسینی عاشق‌آبادی، سیدمجتبی؛ موسوی، سیدکاظم؛ آموزگار، ژاله. و نصرافهانی، محمدرضا. (۱۳۹۸). بازتعریف اسطوره، حماسه و تراژدی در ادبیات تعلیمی با تکیه بر گلستان سعدی. *پژوهشنامه ادبیات تعلیمی*، ۴۴ (۱۱)، ۱۱۹-۱۵۳.
- حق‌جو، سیاوش. و میردار رضایی، مصطفی. (۱۳۹۶). باززایی عناصر ادبی تصویرساز قرن ششم در تصویرهای شعری قرن هشتم (نمود دوباره شگردهای آمیغی در تصویرهای قرن هشتم). *جستارهای نوین ادبی*، ۵۰ (۲)، ۱۲۵-۱۵۵.
- حمیدی، فریده. و فیاض‌بخش، مرضیه. (۱۳۹۵). اثربخشی آموزش حافظه فعال بر بهبود مهارت خواندن دانش‌آموزان نارساخوان. *آموزش و ارزشیابی (علوم تربیتی)*، ۹ (۳۵)، ۱۳-۳۵.

- خسروی، افهمی و آزاد، فلاح. (۱۳۹۸). داستان گویی دیجیتال و نظریه ذهن: رسانه ای برای ذهن خوانی خلاق. *ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی*، ۹(۲)، ۲۳-۵۲.
- خوش خاضع، محمدجمال‌الدین و طباطبایی، سید کاظم. (۱۳۹۷). واکاوی جایگاه ارزیابی متن روایات سبب نزول در میان روش‌های مرسوم. *حدیث پژوهی*، ۱۰(۱)، ۷-۲۴.
- دریس، فاطمه؛ ویسی، الخاص؛ گرجیان، بهمن و شرفی، ساسان. (۲۰۱۶). بررسی کاربست طرح‌واره‌های تصویری جانسون در قرآن کریم، با تکیه بر اشاره‌های تربیتی و آموزه‌های اخلاقی در کلام وحی. *آموزه‌های تربیتی در قرآن و حدیث*، ۲(۲)، ۵۹-۷۶.
- ذبیح قاسمی، مریم؛ طهرانی‌زاده، مریم و مردوخی، محمد سعید. (۱۳۹۸). اثربخشی قصه درمانی بر سازگاری اجتماعی و احساس تنهایی کودکان معلول جسمی حرکتی. *کودکان استثنایی*، ۱۹(۲)، ۵-۱۶.
- رضایی، ا.؛ توحیدی، ا. و موسوی نسب، سید محمدحسین. (۱۳۹۸). حمایت اجتماعی و انگیزش تحصیلی: نقش واسطه‌ای باورهای خودکارآمدی. *مطالعات آموزش و یادگیری*، ۱۰(۲)، ۵۴-۷۴.
- رونقی، افسانه؛ حلبی، علی اصغر و گذشتی، محمد علی. (۱۳۹۸). حدیقه الحدیقه از دیدگاه روان‌شناسی تحلیلی یونگ (نمادها و مضامین کهن‌الگویی در دو حکایت روح‌الله و ترک دنیا و مکالمه با ابلیس و حکایت حضرت سلیمان). *مطالعات عرفانی*، ۱۴(۲)، ۳۷-۸۰.
- ستایشی اظهاری، محمد؛ حشمتی، رسول و دهقان، صفرعلی. (۱۳۹۶). مدل یابی معادلات ساختاری تعیین گره‌های مشکلات بین فردی: نقش سبک‌های دلبستگی و انحرافات شناختی بین فردی در دانش آموزان. *روانشناسی معاصر*، ۱۲(۱)، ۳-۱۳.
- سجادیه، نرگس و سورانی، سمیه. (۱۳۹۶). نگاهی تطبیقی به اندیشه افلاطون و ارسطو درباره عادت: چالشی بر سر مفهوم و کاربرد. *علوم تربیتی*، ۲۴(۲)، ۲۵-۴۸.
- شاه پسند، الهه. (۱۳۹۸). قرائات از رویکرد ادبی تا رویکرد حدیثی: مطالعه‌ی تطبیقی قرائات در معانی القرآن قرآء و زجاج. *مطالعات تاریخی قرآن و حدیث*، ۶۵(۲۵)، ۴۹-۷۰.
- شجاعی، ستاره؛ پیرزادی، حجت؛ خاموشی، محمد و شریفی، سعید. (۱۳۹۵). مقایسه احساس تنهایی در افراد با آسیب شنوایی، آسیب بینایی و عادی. *روانشناسی افراد استثنایی*، ۶(۲۳)، ۱۰۷-۱۲۷.
- شریف‌زاده، حکیمه‌السادات؛ تسلیمان، ناصر و جوادی پورا، محمدعلی. (۱۳۹۵). جایگاه زیبایی‌شناسی در تعالی تربیت دینی. *فلسفه تربیت*، ۱(۱)، ۵-۲۹.
- شعیری، محمدرضا؛ عرب عامری، زینب؛ اصغری مقدم، محمدعلی؛ قمیان، سهیلا و صالح زاده، زهرا. (۱۳۹۷). همانندی‌ها و ناهمانندی‌های جنسی در حسادت: مقایسه مردان و زنان در پاسخ به بی‌وفایی. *روانشناسی بالینی و شخصیت (دانشور رفتار)*، ۱۶(۲)، ۲۸۳-۲۹۲.
- شمس‌آبادی، حسین و کارآمدف راضیه. (۱۳۹۵). بررسی کارکرد موتیف نمادگرایی یوسف (ع) و بازآفرینی آن در اشعار محمود درویش و قیصر امین پور. *پژوهش‌های ادبی-قرآنی*، ۴(۳)، ۴۷-۶۸.
- صفری، رضا؛ بنی‌اردلان، اسماعیل؛ یامین پور، وحید و شریف‌زاده، محمد رضا. (۱۳۹۷). مؤلفه‌های ادبیات تعلیمی و تربیتی رضوی در سینمای مستند ایران مورد کاوی: مستند رضای رضوان، اثر مجید مجیدی. *پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی*، ۲۶(۴۰)، ۱۰۳-۱۱۷.
- طاهری، الهام. (۱۳۹۶). اثربخشی شناخت درمانی مبتنی بر ذهن آگاهی بر حساسیت اضطرابی و تنظیم هیجان. *پژوهش‌های روان‌شناسی بالینی و مشاوره*، ۷(۲)، ۱۰۵-۱۲۲.
- عابدینی، یاسمین. (۱۳۹۵). تاثیر تصویرسازی ذهنی همراه با تمرین بدنی بر یادگیری و یادداری مهارت‌های حرکتی. *پژوهش‌های کاربردی روانشناختی*، ۷(۲)، ۱۶۷-۱۷۷.
- عباسی، سیماء؛ صفری، مهدی و عسگری، لیلا. (۱۳۹۷). کارکردهای اسطوره شناختی آب در ایران باستان. *آموزش محیط زیست و توسعه*

پایدار، ۶(۲)، ۱۱۷-۱۲۶.

عسگری، علی؛ کیانی، سحر و سالاری فر، محمد حسین. (۱۳۹۸). رابطه باورها و حالت‌های فراشناخت با حافظه کاری دانش‌آموزان دوره متوسطه. *راهبردهای شناختی در یادگیری*، ۷(۱۲)، ۲۱۳-۲۳۶.

عطارزاده، مجتبی. (۱۳۹۶). بنیادهای هویت‌مداری زن در آموزه‌های مکتب نبوی. *سراج منیر*، ۸(۲۶)، ۷-۳۶.

قباذی، روح‌اله و موسوی شیری، سید محمود. (۱۳۹۸). رابطه سرمایه فکری با بهره‌وری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس تهران. *فصلنامه نوآوری و ارزش آفرینی*، ۵(۹)، ۳۱-۴۶.

قاسمی، روشن. و محمدی، محمد. (۱۳۹۷). از ارتقاء تا سقوط آزاد: سهم پژوهشگران ایرانی در بازار مجلات علمی نامعتبر. *مجله آموزش عالی ایران*، ۱۰(۱)، ۲۵-۵۶.

فولادی، علیرضا. (۱۳۹۵). روش تحلیل فرآیند و کاربرد آن در طبقه‌بندی آرایه‌های شعری، بلاغت کاربردی و نقد بلاغی، ۱(۱)، ۱۳۰-۱۱۱.

فیروزی، حسین؛ حسن‌زاده، شهریار و آریان، حسین. (۱۳۹۸). بررسی انواع آشنایی‌زدایی در آثار مهدی اخوان ثالث. *متن پژوهی ادبی*، ۲۳(۷۹)، ۱۹۰-۱۵۹.

کبوتری اصفهانی، فایزه؛ عابدی، احمد و قمرانی، امیر. (۱۳۹۵). اثر بخشی آموزش هوش معنوی بر مؤلفه‌های بهزیستی ذهنی دانش‌آموزان تیزهوش. *پژوهش نامه روانشناسی مثبت*، ۲(۱)، ۴۷-۶۲.

کریمی‌نژاد، هاجر؛ صادقی، مسعود و غلامرضایی، سیمین. (۱۳۹۶). تدوین مدل تاب‌آوری خانواده به صورت کیفی بر اساس دیدگاه متخصصان خانواده. *پژوهش‌های نوین روانشناختی*، ۱۲(۴۷)، ۱۵۵-۱۸۰.

مححص، مرضیه. و اکبری‌زاده، فاطمه. (۱۳۹۸). گونه‌های سکوت گفتمانی در قصه مریم (س). *مطالعات قرآنی و فرهنگ اسلامی*، ۳(۱)، ۱۲۹-۱۴۷.

محموظی موسوی، سید یوسف. (۱۳۹۷). بسترسازی تربیت شنیداری و دیداری در قرآن و حدیث، *آموزه‌های تربیتی در قرآن و حدیث*، ۴(۱)، ۱۰۷-۸۹.

محمودی، فاطمه؛ خسروی، زهره؛ پیوسته‌گر، مهرانگیز و خدابخش‌پیرکلانی، روشنک. (۱۳۹۹). بررسی کیفی فرایند بهبودی در بیماران مبتلا به اختلال دوقطبی. *پژوهش در سلامت روانشناختی*، ۱۳(۴)، ۲۹-۵۱.

محمودی، زهرا و ماهیار، عباس. (۱۳۹۵). شعر سپید آیینی. *تفسیر و تحلیل متون زبان و ادبیات فارسی (دهخدا)*، ۲۷، ۲۸-۹.

محمدامیری، عارف و رستم‌بیگ تفرشی، آتوسا. (۱۳۹۸). نشانه‌شناسی ترانه‌های اجتماعی فارسی: مطالعه چند نمونه شاخص. *ادبیات پارسی معاصر*، ۹(۲)، ۳۳۸-۳۱۳.

مسترحمی، سیدعیسی. (۱۳۹۷). نیروهای بنیادین حافظ نظم کیهانی در قرآن. *قرآن و علم*، ۱۹(۱۰)، ۱۱۹-۱۳۰.

مسبوق، دلشاد. (۱۳۹۷). بررسی تطبیقی کارکردهای شعر در تاریخ بیهقی و تاریخ فخری. *شعر پژوهی (بوستان ادب)*، ۱۰(۱)، ۱۷۵-۱۹۲.

مصباح، مهرناز؛ خسروی، زهره و چراغ‌ملایی، لیلا. (۱۳۹۸). تحلیل مفاهیم، فرآیندهای رشدی، و سیر داستان در افسانه‌های پریان بر اساس نظریه روابط ابژه. *روان‌شناسی بالینی*، ۱۱(۲)، ۶۷-۷۸.

ملازاده، ریحانه و فیاض‌بخش، نفیسه. (۱۳۹۸). تصویرپردازی هنری در خطبه فدک. *پژوهش دینی*، ۱۸(۳۸)، ۲۵۵-۲۳۱.

منظمی تبار، فریبا؛ کردنوقایی، رسول؛ رشید، خسرو و یعقوبی، ابوالقاسم. (۱۳۹۸). ساخت و اعتباریابی آزمون خرد بر اساس مؤلفه‌های ایرانی. *اندازه‌گیری تربیتی*، ۹(۳۶)، ۹۱-۱۱۷.

مولاقلقاجی، سمیه؛ فتحی‌آذر، اسکندر. و ادیب، یوسف. (۱۳۹۵). بررسی تجربه دبیران علوم دوره دبیرستان از ماهیت علم: یک مطالعه پدیدارشناسی. *پژوهش در برنامه ریزی درسی*، ۵(۵۱)، ۳۸-۵۸.

موسوی، ستاره؛ نیلی، محمدرضا؛ نصر، محمدرضا؛ مسعود، محمد. (۱۳۹۶). تبیین شاخص‌های نوآوری در فعالیت‌های یاددهی و یادگیری

- رشته‌های هنری مبتنی بر آموزه‌های سازنده‌گرایی و میزان کاربست آن. نظریه و عمل در برنامه درسی، ۵ (۹)، ۱۶۶-۱۴۳.
- نادعلی زاده، زهیر، و رحیمی، ناصر. (۱۳۹۸). مواد تصویر و دو کاربرد آن: لحن و وجوه کنایی. ادب فارسی (دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه تهران)، ۹ (۲)، ۷۵-۵۹.
- نصیری، نفیسه؛ رشیدی، مرتضی و فولادی، علیرضا. (۱۳۹۸). تحلیل بوطیقای شعر کوتاه؛ از چشم انداز توصیف و تعریف. پژوهش زبان و ادبیات فارسی، ۵۲، ۸۷-۱۱۲.
- نفیسی، شادی؛ جهانبازی، زهرا و رئیسی، مرضیه. (۱۳۹۶). مطالعه تطبیقی پوشش کنیز در فقه و تفسیر شیعه و سنی. پژوهش‌های تفسیر تطبیقی، ۳ (۲)، ۲۲۷-۲۵۳.
- نهرانیان، پروانه؛ عسکری، پرویز؛ درتاج، فریبرز؛ نادری، فرح و بختیارپور، سعید. (۱۳۹۶). اثربخشی آموزش شناختی بر عملکرد اجرایی و توجه تقسیم شده کودکان مضطرب. دست‌آوردهای روان‌شناختی، ۲۴ (۲)، ۴۳-۶۴.
- هدایتی، مهرانوش. (۱۳۹۸). عشق به مثابه بلوغ مراقبتی نقدی بر نظریه مثلث عشق و ارائه رویکردی نوین به عشق در روابط زوجین. خانواده پژوهی، ۱۵ (۴)، ۴۳۷-۴۶۶.

